

ANTON DE KOM UNIVERSITEIT VAN SURINAME

Faculteit der Juridische Wetenschappen

**DE INTERNATIONALE EN NATIONALE
BESCHERMING VOOR CULTUURGOEDEREN IN
SURINAME**

Thesis ter verkrijging van de graad van Bachelor of Laws (LLB)

Bacheloropleiding Rechten

Jennifer Scheuerman

Begeleider: mr. drs. Joyce Williams

Paramaribo, december 2025

Voorwoord

Deze thesis vormt het sluitstuk van mijn bacheloropleiding Rechtswetenschappen. Na een periode van onderbreking heb ik de draad opnieuw opgepakt om dit onderzoek tot een goed einde te brengen. Deze herstart heeft mij niet alleen academisch, maar ook persoonlijk verrijkt. Het schrijven van deze thesis was een leerproces waarin doorzettingsvermogen, discipline en kritische reflectie centraal stonden. Ik ben dankbaar voor de ondersteuning die ik heb mogen ontvangen van mijn begeleider, evenals de aanmoediging van familie, vrienden en collega's die mij hebben geholpen om gefocust te blijven.

Met voldoening presenteer ik deze thesis, in de hoop dat het een bijdrage levert aan het samenstellen en of wijzigen van wet- en regelgeving in de bescherming van het cultureel erfgoed in Suriname.

Paramaribo, december 2025

Jennifer Scheuerman

Lijst van afkortingen

ATU	Antiquities Trafficking Unit
CESCR	Committee on Economic, Social and Cultural Rights
GB	Gouvernementsblad
ICESCR	International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights
ICCPR	International Covenant on Civil and Political Rights
IVBPR	Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten
IVESCR	Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten
MAS	Maritieme Autoriteit Suriname
NAS	Nationaal Archief Suriname
RCE	Rijksdienst Cultureel Erfgoed
SB	Staatsblad
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNIDROIT	International Institute for the Unification of Private Law

Inhoudsopgave

Voorwoord

Lijst van afkortingen	
Inleiding	5
Hoofdstuk 1 Cultureel erfgoed in het algemeen	9
1.1 Definitie van cultureel erfgoed.....	9
1.2 De onderverdeling van cultureel erfgoed	11
1.2.1 Materieel erfgoed	11
1.2.2 Immaterieel erfgoed	13
1.2.3 Natuur erfgoed	14
1.3 De bescherming van cultureel erfgoed.....	14
1.4 Cultureel erfgoed als deel van de mensenrechten	16
Hoofdstuk 2 Nationaal juridisch en beleidskader ter bescherming van het Surinaams cultureel erfgoed.....	19
2.1 Historische ontwikkeling van wetten in Suriname.....	19
2.2 Landsverordening van 7 februari 1952.....	19
2.3 Overige relevante juridische regels	21
2.3.1 De Monumentenwet 2002, SB 2002 no. 72	21
2.3.2 Besluit Negatieve Lijst S.B. 2003 no.74	22
2.3.4 Grondwet S.B. 1987 no.116.....	22
2.4 Het erfgoed beleid van het Directoraat Cultuur	23
Hoofdstuk 3 Internationale instrumenten ter bescherming van cultureel erfgoed.....	26
3.1 Het UNESCO-verdrag van 1954 inzake de bescherming van cultuurgoederen in oorlogstijd	26
3.2 Het UNESCO-verdrag van 1970 inzake de bescherming van cultuurgoederen tegen illegale uitvoer, invoer en eigendomsoverdracht.....	31
3.3 Het UNIDROIT verdrag van 1995, inzake gestolen of illegaal uitgevoerde cultuurgoederen .	34
3.4 Empirisch onderzoek naar de bescherming van Surinaamse cultuurgoederen	35
Conclusie	
Aanbevelingen	
Bronvermelding.....	

Inleiding

Cultureel erfgoed vormt een essentieel onderdeel van de identiteit en de geschiedenis van een gemeenschap. Het is een schakel tussen het verleden en het heden. Cultureel erfgoed vertelt wie je bent en waar je vandaan komt. Suriname beschikt, door de samenkomst van het erfgoed van de verschillende bevolkingsgroepen, over een rijke en diverse cultuurgeschiedenis. Een unieke mix die terug te vinden is in de historische gebouwen, kunstvoorwerpen en archeologische sites. Het begrip cultureel erfgoed omvat alle cultuurgoederen die door een land van belang geacht worden te beschermen. Cultuurgoederen kunnen tastbare objecten zijn zoals archeologische vondsten, monumenten, schilderijen, manuscripten, traditionele gebruiksvoorwerpen, die van historische, prehistorische, literaire of artistieke waarde zijn.¹ Een voorbeeld van een archeologische vondst kan zijn een aardewerk (pot, vaas, schaal) en een voorbeeld van een traditioneel gebruiksvoorwerp een inheemse hoofdtooi.

In de loop der jaren is Suriname geconfronteerd met het feit dat heel wat van haar cultuurgoederen tijdens de koloniale periode zijn weggedragen.² Heden ten dage wordt ons land nog steeds geconfronteerd met het illegaal uitvoeren, dus zonder toestemming, van artefacten (objecten die binnen een archeologische site worden gevonden).³ De illegale handel in cultuurgoederen is een wereldwijd fenomeen. Heel veel landen, vooral landen met geen of een zwakke wetgeving, hebben hiermee te kampen. Verlies van erfgoed betekent verlies van een stukje identiteit, verlies van een stukje geschiedenis.⁴ Maar het betekent ook verlies van inkomsten.⁵

Behalve dat cultureel erfgoed een wetenschappelijke waarde heeft, heeft het ook een economische waarde. Het is daarom belangrijk dat Suriname ter bescherming van haar erfgoed adequate wet- en regelgeving heeft. Het is evenzo belangrijk dat de instituten die voor de handhaving van deze wet- en regelgeving moeten zorgdragen voldoende zijn uitgerust, over voldoende middelen beschikken, de nodige mankracht (menskracht) en kennis bezitten om de handhaving effectief en efficiënt ter hand te kunnen nemen.

---

¹ Artikel 1 jo artikel 4, UNESCO verdrag van 1970

² *Behoud van voorwerpen*, Delpher.nl (geraadpleegd op 25 juli 2025)

³ *Suriname krijgt waardevolle Precolumbiaanse artefacten terug*, UnitedNews.sr & *een levendige handel in archeologische artefacten*, dwtonline.com (geraadpleegd op 26 oktober 2025)

⁴ Preambule en Artikel 2, UNESCO verdrag van 1970

⁵ Forrest 2010, p. 5

Als medewerker van het Ministerie van Onderwijs Wetenschap en Cultuur, waar ik sinds 2007 te werk ben gesteld, ben ik in de loop der jaren tijdens diverse trainingen en werkbezoeken geconfronteerd met de zwakke bescherming van Surinaamse cultuurgoederen. De bescherming wordt als zwak aangemerkt omdat:

- ✓ Velen uit de samenleving onvoldoende bekend zijn met de historische, culturele, wetenschappelijke en economische waarde van deze Surinaamse cultuurgoederen.
- ✓ Voorts vaker in trainingen wordt aangehaald dat de juridische bescherming van ons cultureel erfgoed zwak is en dien ten gevolge de handhaving ook.
- ✓ Dit zich vooral doet merken bij de uitvoer van cultuurgoederen waarvan de uitvoer in eerste instantie verboden is.

De nationale wetgeving met betrekking tot roerende cultuurgoederen die voornamelijk door Landsverordening van 1952 (GB 1952 no. 14) wordt gedictieerd, is heel zwak en behoeft wijziging. Ter bescherming van het cultureel erfgoed in Suriname is een sterke nationale wetgeving van belang.

Tijdens de trainingen is vaak ook het belang van ratificatie van de United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO) verdragen en het UNIDROIT- verdrag ter bescherming van cultuurgoederen, aangehaald. Deze verdragen handelen over de bescherming van roerende cultuurgoederen. Ze bieden ook richtlijnen voor de terugvordering van gestolen en of illegaal uitgevoerde cultuurgoederen. Suriname kan als partij staat bij deze verdragen om assistentie vragen als het gaat om wijziging en of aanpassing van haar nationale wetgeving en of assistentie bij de ratificatie en implementatie van de verdragen in haar wetgeving. Voor adequate bescherming van het Surinaams erfgoed is nationale wetgeving en de ratificatie van de UNESCO-verdragen en het UNIDROIT-verdrag van belang. Het UNIDROIT-verdrag is een aanvulling op het UNESCO- verdrag van 1970.

In het kader van deze thesis wordt ten overvloede benadrukt dat de verschillende UNESCO verdragen en het UNIDROIT-verdrag handelen over de bescherming van roerende cultuurgoederen. Al zodanig is de focus in deze thesis voornamelijk gericht op roerende cultuurgoederen.

De gekozen probleemstelling van mijn thesis moet dan ook bekeken worden vanuit bovengeschetste achtergrond. Deze luidt als volgt:

Probleemstelling:

Welke meerwaarde bieden de UNESCO-verdragen en het UNIDROIT-verdrag van 1995 ten opzichte van de Landsverordening van 1952 (G.B. 1952 No. 14) in de bescherming van Surinaamse cultuurgoederen?

Deelvragen:

1. Waarom moet de historische, culturele, wetenschappelijke en economische waarde van Surinaamse cultuurgoederen juridisch worden beschermd?
2. Zijn er naast de Landsverordening van 1952, die leidend is voor bescherming van roerende cultuurgoederen, nog andere relevante wetten ter bescherming van Surinaamse cultuurgoederen?
3. Op welke wijze worden cultuurgoederen in de UNESCO-verdragen en het UNIDROIT-verdrag van 1995 beschermd?

Juridische of wetenschappelijke relevantie

De juridische relevantie van dit onderzoek is vooral gericht op de aanpassing en/of vernieuwing van de nationale wetgeving ter bescherming van het roerend cultureel erfgoed in Suriname. De huidige Landsverordening van 1952 is verouderd en biedt onvoldoende bescherming tegen illegale uitvoer van cultuurgoederen. Door een vergelijking te maken met internationale verdragen zoals die van de UNESCO (1954 en 1970) en UNIDROIT (1995), kan dit onderzoek juridische inzichten en aanbevelingen doen voor wettelijk kader dat effectief is.

Maatschappelijke relevantie

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek ligt voornamelijk in het belang van het roerend cultureel erfgoed als fundament van de nationale identiteit en het collectieve geheugen van Suriname. Het Surinaams erfgoed – in zijn geheel – weerspiegelt de geschiedenis, waarden en diversiteit van het Surinaamsvolk en vormt een bron van trots en verbondenheid. In een multiculturele samenleving draagt de bescherming van erfgoed bij aan onderlinge erkenning en respect tussen de verschillende bevolkingsgroepen. Het behoud van erfgoed creëert kansen voor economische versterking en internationale samenwerking. Een goed juridisch kader kan bijdragen aan duurzame ontwikkeling en toeristische groei. Bovendien helpt een sterke erfgoedbescherming, historische onrechtvaardigheden te erkennen en herstel te bevorderen.

Methode van onderzoek

Bij dit onderzoek zal gebruikgemaakt worden van de kwalitatieve methode. Dit zal bestaan uit literatuuronderzoek, de bestudering van de relevante UNESCO-verdragen en nationale wetgeving, en interviews. Voor het literatuuronderzoek is gebruikgemaakt van juridische literatuur van diverse internationale auteurs. De UNESCO-verdragen en de nationale wetgeving bieden goede inzichten in de impact van de juridische bescherming van cultuuroederen. Verder kunnen de interviews een breder beeld geven van hoe het in de praktijk aan toegaat.

Inhoud van de thesis

In het eerste hoofdstuk wordt stilgestaan bij wat volgens de doctrine en de Surinaamse regelgeving wordt verstaan onder cultureel erfgoed in het algemeen en cultureel erfgoed als mensenrecht.

In het tweede hoofdstuk komt de Landsverordening van 1952 (G.B. 1952 no.14) aan de orde, daarnaast wordt aandacht besteed aan andere relevante wetgeving die van belang is voor de bescherming van het roerend cultureel erfgoed van Suriname.

Internationaal hebben landen verschillende instrumenten ter beschikking om hun erfgoed te beschermen. Met name via de UNESCO zijn er diverse verdragen die hiertoe strekken. De mate van bescherming vanuit deze verdragen komt in het derde hoofdstuk aan de orde, evenals het belang van Suriname bij ratificatie van deze verdragen.

Tot slot wordt de conclusie op de probleemstelling en de deelvragen geëvalueerd en worden ook enkele aanbevelingen geformuleerd. De thesis eindigt met een bronnenlijst en bijlagen.

Hoofdstuk 1 Cultureel erfgoed in het algemeen

Dit hoofdstuk bespreekt de algemene en juridische betekenis van cultureel erfgoed en maakt daarbij onderscheid tussen de begrippen cultureel eigendom en cultureel erfgoed. Vervolgens wordt ingegaan op de beschermingsmechanismen. Internationaal wordt aan roerende cultuurgoederen bescherming geboden door de UNESCO-verdragen van 1954 en 1970 en het UNIDROIT-verdrag van 1995, die respectievelijk betrekking hebben op de bescherming van cultuurgoederen tijdens gewapende conflicten, de bestrijding van illegale handel en de teruggave van gestolen of onrechtmatig uitgevoerde objecten. Op nationaal niveau beschikt Suriname ter bescherming van roerende cultuurgoederen over de Landsverordening van 1952. Ook is er aandacht besteed aan wetgeving die naast de Landsverordening van belang is in de bescherming van cultuurgoederen en aan de verschillende vormen van cultureel erfgoed. Ten slotte legt dit hoofdstuk een verband tussen erfgoed en mensenrechten. Cultureel erfgoed maakt deel uit van het recht op cultuur, zoals erkend in artikel 27 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en artikel 15 van het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten. Ook de Surinaamse Grondwet, artikel 38 en 47, verplicht de staat om cultureel erfgoed te beschermen en te bevorderen. Het verlies van erfgoed wordt dan ook beschouwd als een aantasting van de culturele identiteit van gemeenschappen.⁶

1.1 Definitie van cultureel erfgoed

Kijkend naar de doctrine en verdragen wordt behalve het begrip cultureel erfgoed ook gesproken over cultureel eigendom. In deze paragraaf wordt ingegaan op de begrippen cultureel eigendom en cultureel erfgoed. Het begrip cultureel eigendom werd voor het eerst gehanteerd in het UNESCO-verdrag van 1954, vervolgens in die van 1970. Het UNESCO-verdrag van 1954 handelt over de bescherming van erfgoed tijdens gewapende conflicten. Dit verdrag definieert cultureel eigendom⁷ als roerend of onroerend goed dat van groot belang is, voor het culturele erfgoed van elk volk, zoals monumenten, gebouwen, verzamelcentra en centra met veel cultureel bezit. Deze definitie wordt als beperkt aangemerkt vanwege het feit

---

⁶ Preambule UNESCO verdrag van 1970, alinea 3

⁷ Artikel 1 UNESCO verdrag van 1954

dat het enkel cultureel eigendom beschermt dat van groot belang geacht wordt.⁸ Het UNESCO-verdrag van 1970, dat zich richt op het tegengaan van illegale invoer, uitvoer en eigendomsoverdracht van cultuurobjecten, gebruikt het begrip 'cultureel eigendom' voor objecten die belangrijk zijn voor kunst, wetenschap, archeologie, geschiedenis of religie van een bepaalde staat. In artikel 1 van voormeld verdrag wordt beschreven welke objecten als illegaal geïmporteerd, geëxporteerd of overgedragen kunnen worden beschouwd.⁹

Forrest¹⁰ merkt op dat de term "cultureel eigendom" te nauw en onvoldoende in staat is om ook immateriële cultuurvormen te omvatten. Elementen zoals mondelinge tradities, ambachtelijke kennis, muzikale uitingen en rituelen die niet als voorwerpen bestaan, maar toch fundamenteel zijn voor culturele identiteit worden met dit begrip uitgesloten. Prot en O'Keefe argumenteren dat het begrip cultureel eigendom een vorm van bezit aanduidt, iets dat de bezitter naar eigen wil kan exploiteren en anderen van het genot daarvan kan afhouden. Het begrip cultureel erfgoed daarentegen sluit niemand uit. Eenieder kan vrijelijk van het goed genieten ook al heeft het een eigenaar. Het gaat bij cultureel erfgoed dan niet slechts om het fysieke maar meer om de innerlijke waarde van het goed.¹¹

De term cultureel erfgoed werd voor het eerst gebruikt in het UNESCO-verdrag van 1972. Cultureel erfgoed werd gedefinieerd als, monumenten (zoals schilderijen, grotwoningen of beeldhouwwerken) en archeologische sites, allemaal van universele waarde. Natuur erfgoed werd gedefinieerd als natuurlijke formaties, landschappen of leefgebieden van bedreigde soorten, belangrijk vanwege hun schoonheid, wetenschap of natuurbehoud.¹² Hiermee ontstond een breder, meer conceptueel kader dat verder reikte dan het juridische eigendomsbegrip.¹³ Het begrip cultureel erfgoed wordt als ruimer beschouwd omdat het ten opzichte van het begrip cultureel eigendom, meer bescherming biedt. Het biedt bijvoorbeeld ook bescherming aan de manier waarop gemeenschappen geleefd hebben, hun tradities en dergelijken. Het begrip cultureel erfgoed omvat in zich de plicht tot bescherming en bewaring en heeft als doel dat er erfopvolging en overdracht plaatsvindt. Het begrip cultureel eigendom omvat dergelijke verplichtingen niet.¹⁴

---

⁸ Forrest 2010, p. 21

⁹ Artikel 1 UNESCO-verdrag van 1970

¹⁰ Forrest 2010, p. 20 -21

¹¹ Prot en O'Keefe 1992, p.309-310

¹² Artikel 1, UNESCO- verdrag van 1972

¹³ Forrest 2010, p. 25

¹⁴ Prot ten O'Keefe 1992, p. 307

De definitie van cultureel erfgoed binnen de UNESCO-verdragen is sterk afhankelijk geweest van de tijd en omstandigheden waaronder zij tot stand zijn gebracht. Het is tegen deze achtergrond in dat er heden ten dage geen eenduidige definitie bestaat voor cultureel erfgoed. Desondanks bieden de verschillende omschrijvingen gezamenlijk een waardevol denkkader. Ze maken het mogelijk om die fundamentele waarden te identificeren die ten grondslag liggen aan het idee van erfgoed in zijn meest omvattende betekenis.¹⁵

Waar vroeger vooral tastbare monumenten en kunstvoorwerpen werden bedoeld, erkennen de UNESCO-verdragen¹⁶ nu ook tradities, landschappen en zelfs digitale gegevens als cultureel erfgoed¹⁷. In het UNESCO-verdrag van 1972 wordt cultureel erfgoed beschreven als datgene dat door gemeenschappen en naties bewaard en doorgegeven wordt aan toekomstige generaties.¹⁸

1.2 De onderverdeling van cultureel erfgoed

Erfgoed wordt onderverdeeld in drie hoofdcategorieën, namelijk:

1. Materieel erfgoed,
  - (a) Klinkend erfgoed
  - (b) Industrieel erfgoed
  - (c) Maritiem erfgoed
  - (d) Digitaal erfgoed
  - (e) Funerair erfgoed
2. Immaterieel erfgoed
3. Natuur erfgoed

1.2.1 Materieel erfgoed

Materieel erfgoed omvat gebouwen, monumenten, archeologische vondsten en andere tastbare objecten die het verleden zichtbaar maken.¹⁹ Een voorbeeld van gebouwen en of monumenten

---

¹⁵ Forrest 2010, p. 20

¹⁶ UNESCO verdragen, 1954,1970,1972, 2001, 2003

¹⁷ *Digital Heritage*, unesco.org (geraadpleegd op 16 oktober 2025)

¹⁸ Artikel 1, UNESCO-verdrag van 1972

¹⁹ Artikel 1, UNESCO-verdrag van 1972

die vallen onder materieel erfgoed is de Historische Binnenstad van Paramaribo. De Historische Binnenstad van Paramaribo werd in 2002 vanwege haar unieke mix van Europese architectuur en constructie technieken met de materialen en ontwerpen van de inheemsen en het contact van de cultuur van beide groepen in 2002, door de UNESCO tot werelderfgoedsite uitgeroepen.²⁰ Suriname is partij bij het UNESCO werelderfgoedverdrag van 1972. Zonder partij te zijn bij het UNESCO werelderfgoedverdrag kan een land zijn erfgoedsite niet op de werelderfgoedlijst laten plaatsten.

Het materieel erfgoed is verder verdeeld in subcategorieën te weten:

Sub 1 a Klinkend erfgoed

Dit zijn de carillons, pijporgels en uurwerken. Een pijporgel dat bijvoorbeeld tot klinkend erfgoed behoort, is die van de Centrumkerk van Suriname.

Sub 1 b Industrieel erfgoed

Dit bestaat uit objecten die herinneren aan het industriële verleden bijvoorbeeld sluisen en molens.²¹ De machines in de voormalige suikerfabriek te Mariënborg en op plantage Peperpot dienen als uitstekend voorbeeld van industrieel erfgoed.

Sub 1 c Maritiem erfgoed

Het heeft betrekking op scheepvaart, havens en objecten die verband houden met de zee. In het museum van de Maritieme Autoriteit Suriname (MAS) zijn objecten zoals scheepsmodellen, navigatie-instrumenten en historische documenten die de ontwikkeling van de scheepvaart laten zien²² In het Openluchtmuseum Fort Nieuw-Amsterdam staat het lichtschip “Suriname-Rivier”. Dit schip heeft aan het begin van de jaren 1900 als lichtschip aan de monding van de Surinamerivier gestaan. Deze collecties bieden een tastbare herinnering aan de rol die de zee in de geschiedenis van Suriname heeft gespeeld.

Sub 1 d Digitaal erfgoed

Met de opkomst van nieuwe technologieën is ook digitaal erfgoed in beeld gekomen. Erkend wordt dat digitale documenten, websites en databanken, belangrijke bronnen van kennis

---

²⁰ *Historic Inner City of Paramaribo*, unesco.org (geraadpleegd op 28 oktober 2025)

²¹ *Industrieel erfgoed*, cultureelerfgoed.nl (geraadpleegd op 16 oktober 2025)

²² *Museum*, geraadpleegd op 16 oktober 2025

vormen, maar kwetsbaar zijn door de snelle ontwikkeling van technologie. Ze dienen daarom beschermd te worden.²³ Op 6 april 2021 heeft de afdeling Cultuurstudies, 131 cassettebandjes aan het Nationaal Archief Suriname (NAS) overhandigd. Het doel van deze overhandiging is dat de cassettebandjes geconserveerd en gedigitaliseerd worden. Verder is het de bedoeling dat ze beschikbaar worden gesteld aan studenten voor onderzoek.²⁴

Sub 1 e Funerair erfgoed

De afgelopen jaren wordt er veel aandacht besteed aan funerair erfgoed. Dit erfgoed gaat over graven en begraafplaatsen die cultureel en historisch belangrijk zijn. In Suriname werkt de Stichting Gebouwd Erfgoed Suriname (SGES) samen met Nederlandse specialisten van Stichting de Dodenakker, aan het behoud van funerair erfgoed in Paramaribo en op de plantages, waaronder Mariënburg, Rust en Werk en Jodensavanne.²⁵ Er is een Platform Historische Begraafplaatsen opgezet om beheer en behoud van oude begraafplaatsen te verbeteren, waaronder het graf van de bekende fotografe Augusta Curiel op Oud Lina's Rust.²⁶ Een opvallend monument is het herdenkingsmonument voor de SLM-vliegramp van 1989 op begraafplaats Rusthof.²⁷ Op Jodensavanne is aandacht voor restauratie van grafmonumenten, met materialen zoals hardsteen, marmer en baksteen, die onder begeleiding worden geïnventariseerd.²⁸

1.2.2 Immaterieel erfgoed

Het immaterieel erfgoed is niet tastbaar. Met andere woorden, je kunt het niet aanraken. Het bestaat uit tradities, rituelen, muziek, dans en verhalen (orale tradities).²⁹ In Suriname is de kawina-muziek een voorbeeld van immaterieel erfgoed zoals vastgelegd in het UNESCO-verdrag van 2003. Deze muziekstijl, die zijn wortels heeft in de Afro-Surinaamse gemeenschap, wordt nog steeds gespeeld bij feestelijke en rituele gelegenheden en vormt een belangrijk onderdeel van de nationale cultuur. Suriname is op 21 februari 2017 toegetreden tot

---

²³ *Digital Heritage*, unesco.org (geraadpleegd op 16 oktober 2025)

²⁴ *Directoraat Cultuur draagt audio Cultuurstudies over aan NAS*, gov.sr

²⁵ *Beheer van funerair erfgoed in Suriname*, cultureelerfgoed.nl (geraadpleegd op 16 oktober 2025)

²⁶ *Platform Historische Begraafplaatsen*, sharedcemeteries.net (geraadpleegd op 16 oktober 2025)

²⁷ *Inzamelingsactie Monument SLM-ramp*, sharedcemeteries.net (geraadpleegd op 16 oktober 2025)

²⁸ *Beheer van funerair erfgoed in Suriname*, cultureelerfgoed.nl (geraadpleegd op 16 oktober 2025)

²⁹ Artikel 2, UNESCO-verdrag van 2003

het UNESCO-verdrag van 2003 inzake de bescherming van immaterieel erfgoed.³⁰ Het verdrag inzake de bescherming van immaterieel cultureel erfgoed werd op 17 oktober 2003 aangenomen.³¹

1.2.3 Natuur erfgoed

Onder natuur erfgoed verstaan wij gebieden met een bijzondere fysiografische en geologische waarde.³² Een voorbeeld is Brownsberg. Suriname wordt vanwege haar unieke landschappen en ecosystemen tot een van de meest biodiverse gebieden ter wereld gerekend. De uitgestrekte tropische regenwouden, savannes berggebieden en kustmoerassen maken Suriname heel bijzonder. Het Centraal Suriname Natuurreservaat werd in het jaar 2000 vanwege haar uitzonderlijke biodiversiteit en ongerepte ecosystemen op de Werelderfgoedlijst geplaatst.³³ Het gebied van de Raleighvallen, Tafelberg tot aan de Eilerts de Haangebergte wordt tot het Centraal Suriname Natuurreservaat gerekend,³⁴

1.3 De bescherming van cultureel erfgoed

Aan de bescherming van cultureel erfgoed is wereldwijd vormgegeven via een aantal door de UNESCO vastgestelde internationale verdragen en protocollen die zowel in vreedstijd als in oorlogstijd bescherming bieden. Internationaal gezien zijn enkele van de meest invloedrijke instrumenten het Haags Verdrag van 1954 inzake de bescherming van cultuurgoederen in geval van een gewapend conflict, en zijn twee protocollen, t.w. het UNESCO-verdrag van 1970 tegen de illegale handel in cultuurgoederen, en het UNIDROIT-verdrag van 1995 inzake gestolen of onrechtmatig uitgevoerde cultuurgoederen. En verder ook het werelderfgoedverdrag van 1972.

Het UNESCO-verdrag van 1954 was het eerste juridisch bindend instrument dat specifiek bescherming bood aan cultuurgoederen tijdens gewapende conflicten. Het legt staten onder andere de plicht op om al in vreedstijd beschermingsmaatregelen te treffen, zoals inventarisatie, markering met het blauwwitte schild symbool en het inrichten van beschermde opslagplaatsen.

---

³⁰ SB 2017 No.16

³¹ UNESCO-verdrag van 2003 inzake de bescherming van immaterieel erfgoed

³² Artikel 2, UNESCO-verdrag van 1972

³³ Unesco verdrag van 1972

³⁴ *Centraal Suriname Natuur Reservaat*, scf.sr (geraadpleegd op 18 oktober 2025)

Het Eerste Protocol van 1954, een aanvulling op het verdrag van 1954, regelt de teruggave van cultuurobjecten die tijdens bezetting uit het bezet gebied zijn weggevoerd, terwijl het Tweede Protocol, 1999, aanvullende beschermingsmechanismen introduceert, zoals strengere sancties en internationale strafrechtelijke aansprakelijkheid.³⁵

Het UNESCO-verdrag van 1970 verschoof de aandacht naar het tegengaan van illegale in- en uitvoer van cultuurobjecten in vreedstijd. Dit verdrag verplicht staten om exportvergunningen te hanteren, nationale lijsten op te stellen en onrechtmatig uitgevoerde objecten terug te geven.³⁶

Het UNIDROIT-verdrag van 1995 is een aanvulling op het UNESCO-verdrag van 1970 met betrekking tot het privaatrechtelijk vlak. Het stelt regels vast over teruggave van gestolen cultuurobjecten, ook wanneer deze via de legale markt zijn verkregen, en legt een onderzoeksplicht bij kopers om hun goede trouw te bewijzen. Het is daarmee een krachtig instrument in gevallen waarbij staten en particulieren tegenover elkaar staan.³⁷

Het UNESCO-verdrag van 1972 is opgericht met het doel het Cultureel en Natuur erfgoed van de wereld te beschermen. Gebieden met een Uitzonderlijke Universele Waarde, kunnen op verzoek van het land waarin zij zich bevinden door de UNESCO op de werelderfgoedlijst geplaatst worden.³⁸ Denk hierbij aan de Historische Binnenstad van Paramaribo. Aanleiding tot dit verdrag is het succesvol redden van een tempelcomplex genaamd Abu Simbel in Egypte. Deze tempel dreigde door het bouwen van een dam binnen Egypte, gesloopt te worden. Het redden van deze tempel werd door de UNESCO noodzakelijk geacht vanwege haar archeologische waarde. Na de succesvolle operatie werden er ook andere gebieden die door de UNESCO als bijzonder werd geacht, beschermd. Tot op heden staan er 1248 sites op de UNESCO werelderfgoedlijst.³⁹

In Suriname wordt het roerend cultureel erfgoed beschermd door nationale wetgeving, waaronder de Landsverordening van 1952 (G.B. 1952 no. 14). Deze wet biedt bescherming aan

---

³⁵ Eerste en tweede protocol bij het verdrag van 1954

³⁶ Forrest 20100, p. 134-135

³⁷ *The UNIDROIT convention on Stolen Illegally Exported Objects*, uzkn.gov (geraadpleegd op 30 oktober 2025)

³⁸ Artikel 1 jo 11, UNESCO-verdrag van 1972

³⁹ *World Heritage List*, unesco.org (geraadpleegd op 30 oktober 2025)

voorwerpen met een historische, culturele en wetenschappelijke waarde. De Monumentenwet 2002 (S.B. 2002 no. 72), voorziet in aanwijzing van monumenten, instandhoudingsplichten en strafbepalingen voor vernieling of ongeoorloofde wijziging. Suriname is sinds 1976 partij bij het UNESCO werelderfgoedverdrag van 1972. In 2002 werd de historisch binnenstad van Paramaribo op de Werelderfgoedlijst geplaatst.⁴⁰ Om te voorkomen dat de historische binnenstad door middel van ongecontroleerde bebouwing en of verbouwing haar universele waarde zal verliezen, zijn er per ministeriële beschikking bijzondere eisen aan bouwplannen binnen de historische binnenstad van Paramaribo gesteld.⁴¹

De internationale instrumenten en de nationale bescherming in Suriname laten zien dat erfgoedbescherming een gezamenlijke verantwoordelijkheid is. Door internationale verdragen te koppelen aan nationale wetgeving wordt niet alleen de fysieke integriteit van objecten en sites beschermd, maar ook het immateriële en symbolisch belang ervan voor gemeenschappen.

1.4 Cultureel erfgoed als deel van de mensenrechten

"We commit, to this effect, to foster an enabling environment conducive to the respect and exercise of all human rights, in particular cultural rights [...] in order to build a more just and equitable world, and reduce inequalities."

Vertaling

"Wij verbinden ons ertoe een gunstig klimaat te creëren dat bevorderlijk is voor het respecteren en uitoefenen van alle mensenrechten, in het bijzonder culturele rechten [...] om een rechtvaardigere en eerlijkere wereld te creëren en ongelijkheden te verminderen."

Dit is een citaat vanuit het UNESCO Mondialcult declaration 2022.⁴² Het recht om deel te nemen aan het culturele leven is vastgelegd in artikel 27 van de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens (UVRM) van 1948, en artikel 15 van het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (IVESCR) van 1966.⁴³ Deze bepalingen erkennen dat iedereen het recht heeft om vrij deel te nemen aan het culturele leven en te genieten van de

---

⁴⁰ *Historic Inner City of Paramaribo*, unesco.org (geraadpleegd op 28 oktober)

⁴¹ Ao 2003 N0.34

⁴² *MONDIACULT 2025*, unesco.org (geraadpleegd op 29 oktober 2025)

⁴³ Artikel 27, Universele verklaring voor de Rechten van de Mens; artikel 15 Internationaal verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten

voordelen van wetenschappelijke en artistieke vooruitgang. Cultureel erfgoed maakt hier integraal deel van uit, omdat toegang ertoe en bescherming ervan bijdragen aan culturele participatie en ontwikkeling⁴⁴

Artikel 1 van zowel het IVESCR als het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (IVBPR) erkent het recht van volkeren op zelfbeschikking. Gemeenschappen hebben het recht hun culturele praktijken, kennis en erfgoed te behouden, te beschermen en door te geven aan toekomstige generaties. Het verlies of de vernietiging van cultureel erfgoed kan worden gezien als een aantasting van collectieve rechten en culturele integriteit.⁴⁵ Verder zien wij dat cultureel erfgoed ook tijdens gewapende conflicten beschermd wordt middels het UNESCO-verdrag van 1954 en zijn protocollen. Hoewel deze verdragen primair een humanitair rechtelijk karakter hebben, dragen ze ook bij aan de verwezenlijking van mensenrechten door gemeenschappen te beschermen tegen onherstelbaar verlies van hun culturele identiteit.⁴⁶

In recente jaren heeft het Comité inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (CESCR) benadrukt dat het de plicht van staten is om zowel materieel als immaterieel erfgoed te beschermen tegen schade of toe-eigening, onder meer door wetgeving, educatie en internationale samenwerking⁴⁷. De Surinaamse Grondwet (GW) erkent ook cultureel erfgoed als deel van de mensenrechten. Artikel 38 luidt als volgt: "De Staat garandeert en bevordert de vrijheid van culturele uiting en de beleving van cultuur, individueel en in gemeenschap." Artikel 47 "De Staat bewaart en beschermt de culturele erfenis van Suriname, stimuleert het behoud hiervan en bevordert het beoefenen van wetenschap en technologie in het kader van de nationale ontwikkelingsdoeleinden." Verder werd in de beleidsnota van het Ministerie van Onderwijs en Volksontwikkeling erkenning gegeven aan artikel 27 van de UVRM en werd toegezegd dat het cultuurbeleid gericht zal zijn op naleving daarvan.⁴⁸ Daarmee wordt cultureel erfgoed in Suriname rechtstreeks verbonden aan de bescherming van culturele rechten als grondrechtelijk onderdeel van de nationale rechtsorde.⁴⁹

---

⁴⁴ *MONDIACULT 2025*, (geraadpleegd op 29 oktober 2025)

⁴⁵ Artikel 1 IVESCR en Artikel 1 IVBPR

⁴⁶ Toman 1996, Hoofdstuk 1

⁴⁷ *Right of everyone to take part in cultural life*, refworld.org (geraadpleegd op 29 oktober 2025)

⁴⁸ Minov, beleidsnota 2010-2015, p.34

⁴⁹ Artikel 38 jo 47, Surinaamse Grondwet (S.B. 1992 no.38)

Tussenconclusie

De bescherming van Surinaamse cultuurgoederen is noodzakelijk omdat deze goederen belangrijke dragers zijn van de historische, culturele, wetenschappelijke en economische waarden van Suriname. De cultuurgoederen vertellen ons verhalen over hoe de verschillende gemeenschappen geleefd hebben. Ze versterken de nationale identiteit en zijn belangrijke bronnen voor kennisontwikkeling. Door verplichtingen te stellen aan de bescherming van cultuurgoederen kan onrechtmatige verhandeling worden tegengegaan. Het is belangrijk deze verplichtingen door te voeren in de nationale wetgeving omdat zonder de juridische bescherming de verplichtingen op zich zwak zijn en het risico dan bestaat dat erfgoed verloren gaat door verwaarlozing, illegale handel of ondeskundig beheer. De plicht tot bescherming moet niet slechts een taak van de overheid zijn maar ook van de gemeenschap. Door gezamenlijk deze plicht te dragen wordt ervoor gezorgd dat zowel de huidige als toekomstige generaties toegang hebben tot de cultuurgoederen.

Hoofdstuk 2 Nationaal juridisch en beleidskader ter bescherming van het Surinaams cultureel erfgoed

2.1 Historische ontwikkeling van wetten in Suriname

In de koloniale tijd werden wettelijke regelingen in de periode 1866 tot 1936 in Suriname vastgesteld door de Koloniale Staten en daarna door de Staten van Suriname tot aan de onafhankelijkheid in 1975.⁵⁰ Deze regelingen werden landsverordeningen genoemd en werden afgekondigd in het Gouvernementsblad van Suriname. Na de onafhankelijkheid werd de naam Staten van Suriname vervangen door het Parlement van de Republiek Suriname. De wettelijke regelingen die het parlement vanaf toen vaststelde, kregen de naam wetten en werden afgekondigd in het Staatsblad van de Republiek Suriname.⁵¹

In 1980 vond een staatsgreep plaats en werd het parlement ontbonden. Gedurende deze periode regeerde het militair gezag via decreten, die de kracht van een wet hadden. Ongeveer zeven tot acht jaar later werd het parlement opnieuw ingesteld.⁵² In 1988 werden een aantal decreten ingetrokken, waarna wetgeving weer op de gebruikelijke manier via wetten werd vastgesteld. Ondanks de politieke veranderingen blijven tot op heden bepaalde landsverordeningen en decreten van kracht binnen de Surinaamse rechtsorde.⁵³

2.2 Landsverordening van 7 februari 1952

De Landsverordening van 7 februari 1952 is een wettelijk kader ter bescherming van Surinaamse goederen met historische, culturele en wetenschappelijke waarde. De verordening is gericht op het voorkomen van ongecontroleerde uitvoer van deze objecten naar het buitenland.⁵⁴ Artikel 1 geeft een ruime definitie van het begrip uitvoer. Met dit begrip wordt niet alleen de daadwerkelijke grensoverschrijding maar ook de voorbereidende handelingen,

---

⁵⁰ Een korte geschiedenis, dna.sr

⁵¹ SB 1975 No.1

⁵² Een korte geschiedenis, dna.sr

⁵³ SB 1988 No.10

⁵⁴ Preambule, Landsverordening 1952

zoals het aanbieden voor transport of het aanwezig hebben in vervoersmiddelen die naar het buitenland zullen vertrekken, bedoeld.⁵⁵ Artikel 2 introduceert een vergunningsstelsel voor de uitvoer van onder meer archeologische voorwerpen, oude gebruiks- en siervoorwerpen, geschriften en verzamelingen van mineralen, planten of dieren. Hiermee wordt een verscheidenheid aan cultureel en wetenschappelijk materiaal onder bescherming geplaatst.⁵⁶

Met de handhaving zijn belast, de douane- en belastingambtenaren, alsmede andere door de Gouverneur aangewezen autoriteiten, die bevoegd zijn tot inbeslagname, artikel 4.⁵⁷ Overtreding van het uitvoerverbod kan worden bestraft met een geldboete van maximaal vijftienhonderd gulden en leidt tevens tot verbeurdverklaring van de goederen, artikel 3.⁵⁸ De verordening toont een defensieve benadering van erfgoedbescherming, doordat zij zich beperkt tot het tegengaan van verlies naar het buitenland, zonder te voorzien in actief beheer, inventarisatie of restitutie van reeds uitgevoerde objecten.

De Landsverordening kwam tot stand vanwege het feit dat cultuurogoederen in die periode veelvuldig het land werden uitgevoerd. Het betrof vaak zeer zeldzame en karakteristieke objecten, die een belangrijk deel vormden van het Surinaams erfgoed. Vooral tijdens de Tweede Wereldoorlog werden talrijke voorwerpen, die destijds kenmerkend waren voor Suriname, uitgevoerd naar het buitenland. De totstandkoming van deze landsverordening werd daarom van groot belang geacht, aangezien het verlies van dergelijke objecten een aanzienlijk cultureelverlies voor het land betekende. Dit was temeer relevant omdat over de geschiedenis van Suriname relatief weinig bekend was en de nationale cultuur destijds als van beperkte omvang werd beschouwd.⁵⁹

De Commissie van Rapporteurs, die het onderzoek verrichtte ter voorbereiding van de landsverordening, benadrukte eveneens het belang van deze wettelijke maatregel. In haar rapportage wees de commissie erop dat haast geboden was met de oprichting van een Surinaams Museum, waarin dergelijke voorwerpen konden worden ondergebracht en bewaard. Dit werd beschouwd als een essentieel onderdeel van de realisering van het doel van de

---

⁵⁵ Artikel 1, Landsverordening 1952

⁵⁶ Artikel 2, Landsverordening 1952

⁵⁷ Artikel 4, Landsverordening 1952

⁵⁸ Artikel 3, Landsverordening 1952

⁵⁹ Memorie van toelichting, Landsverordening 1952

landsverordening, het behoud van voorwerpen welke historische, culturele en wetenschappelijke waarde hebben.⁶⁰

2.3 Overige relevante juridische regels

2.3.1 De Monumentenwet 2002, SB 2002 no. 72

Artikel 20 en 21 bepalen hoe moet worden omgegaan met de vondst van voorwerpen die van historische, culturele of wetenschappelijke waarde zijn, zowel tijdens opgravingen als bij toevallige ontdekkingen.

Artikel 20 richt zich op vondsten die tijdens opgravingen worden ontdekt. Wanneer er monumenten of voorwerpen worden aangetroffen waarvan niemand de eigendom kan aantonen, worden deze automatisch eigendom van de Staat. Hiermee wordt voorkomen dat waardevolle objecten in particuliere handen verdwijnen of het land verlaten. De eigenaar van de grond waar de vondst plaatsvindt, is verplicht het object over te dragen aan de overheid, maar ontvangt als tegemoetkoming de helft van de waarde van het monument. Zo wordt de naleving van de wet gestimuleerd, terwijl tegelijkertijd de publieke belangen van behoud en bescherming worden gewaarborgd.

Daarnaast bepaalt het artikel dat monumenten die bij onderzoek zijn gevonden, op aanwijzing van de bevoegde minister naar een geschikte bewaarplaats kunnen worden overgebracht. Dit is essentieel om de veiligheid, bewaring en verdere studie van deze objecten te garanderen.

Artikel 21 vult deze regeling aan door regels vast te stellen voor toevallige vondsten buiten officiële opgravingen. Wie een object ontdekt dat vermoedelijk een monument is, moet binnen dertig werkdagen aangifte doen bij de Districts-Commissaris. Deze melding bevat gegevens over de plaats, het tijdstip en de omstandigheden van de vondst, evenals de identiteit van de vinder. De commissaris stelt vervolgens de minister onmiddellijk in kennis, zodat het voorwerp op de juiste wijze kan worden geregistreerd en veiliggesteld.

Net als bij artikel 20 is de vinder verplicht het voorwerp aan de Staat over te dragen. Ook hier wordt een vergoeding toegekend van de helft van de waarde. Op deze manier erkent de wet het belang van individuele vondsten, maar plaatst deze tegelijkertijd onder bescherming van de gemeenschap. Door vondsten eigendom van de Staat te maken en hun overdracht wettelijk te regelen, wordt voorkomen dat cultuurgoederen verdwijnen of worden verhandeld. De

---

⁶⁰ Verslag commissie van rapporteurs, 1950-1951, DNA Bibliotheek

bepalingen zorgen ervoor dat waardevolle voorwerpen niet slechts privébezit zijn, maar deel uitmaken van de collectieve geschiedenis en identiteit van het land.

2.3.2 Besluit Negatieve Lijst S.B. 2003 no.74

In het Besluit Negatieve Lijst 2003 staat aangegeven welke goederen niet zonder toestemming van de bevoegde instanties het land mogen verlaten. Tot de beschermde categorieën behoren onder andere verzamelingen en voorwerpen met een zoölogisch, botanisch, mineralogisch, anatomisch, historisch, archeologisch, paleontologisch, etnografisch of numismatisch belang, evenals antiquiteiten ouder dan honderd jaar. Deze objecten hebben niet alleen een wetenschappelijke of culturele waarde, maar vertellen ook een belangrijk deel van de geschiedenis van Suriname. Ze vormen tastbare herinneringen aan de ontwikkeling van de natuur, de samenleving en de verschillende culturen in het land. De bescherming houdt in dat zulke voorwerpen niet zonder vergunning uitgevoerd mogen worden. De overheid beoordeelt of een object van nationaal belang is en beslist vervolgens of uitvoer al dan niet toegestaan is. Het besluit weerspiegelt de overtuiging dat cultuurgoederen niet zomaar gewone handelswaar zijn, maar een belangrijk onderdeel van de identiteit van het Surinaamse volk. Door de uitvoer te beperken, zorgt de Staat ervoor dat deze waardevolle voorwerpen niet verloren gaan, maar behouden blijven voor onderzoek, educatie en nationaal bewustzijn.

2.3.4 Grondwet S.B. 1987 no.116

Artikel 47 van de Grondwet legt vast dat de Staat verantwoordelijk is voor het bewaren en beschermen van de culturele erfenis van Suriname. Dit artikel erkent het belang van cultuur als een essentieel onderdeel van de nationale identiteit en ontwikkeling. Het artikel maakt duidelijk dat het niet alleen gaat om het behoud van historische voorwerpen, monumenten en tradities, maar ook om het stimuleren van kennis, wetenschap en technologie omdat deze onmisbaar zijn voor nationale vooruitgang. Het is de taak van de Staat om beleid te voeren dat gericht is op het beschermen, documenteren en toegankelijk maken van het Surinaams erfgoed. Verder is ook van belang dat artikel 103 voorschriften bevat omtrent de bekrachtiging en goedkeuring van verdragen. In het artikel wordt namelijk aangegeven dat verdragen door de President

worden bekrachtigd en door De Nationale Assemblée worden goedgekeurd. En dat de verdragen, pas nadat ze zijn bekendgemaakt, kracht van werking hebben, artikel 105.⁶¹

2.4 Het erfgoed beleid van het Directoraat Cultuur

Het erfgoedbeleid van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur, Directoraat Cultuur, is gericht op het behoud en de ontwikkeling van het materiële én immateriële culturele erfgoed van Suriname.⁶² Het beleid is gebaseerd op het principe van culturele democratie, waarbij alle culturen gelijkwaardig erkend en gewaardeerd worden.⁶³ Ter realisering hiervan is er aandacht voor het aanpassen van verouderde wet- en regelgeving en het vaststellen van ontbrekende regels op het gebied van intellectueel eigendom, beheer en bescherming van cultureel erfgoed. Om hieraan invulling te geven zijn er diverse stappen ondernomen. Op 1 mei 2014 is bij beschikking NB/mp/No. 816 de commissie herziening Landsverordening van 1952 ingesteld. De commissie had tot taak:

- Het maken van rechtsvergelijkingen ter formulering van voorstellen ter herziening van de wet.
- Het doen van aanbevelingen voor het ratificeren van conventies die betrekking hebben op cultuurgoederen.
- Het doen van aanbevelingen met betrekking tot aanpassing van cultuur gerelateerde wetgeving.
- Het houden van consultaties met de voor dit doel relevante personen en instanties.⁶⁴

De commissie heeft op 25 maart 2015, in een schrijven gericht aan de toenmalige directeur van het Directoraat Cultuur, de heer Sidoel, verslag uitgebracht van haar tot dan verrichte werkzaamheden. In het verslag is er naar verlenging van de instellingsduur van de commissie gevraagd omdat er meer tijd nodig was om voldoende draagvlak te creëren voor het aanpassen van de wet.⁶⁵ De instellingsduur is door tot nog toe onbekende redenen niet verlengd door de toenmalige minister.

---

⁶¹ Artikel 103 jo 105 GW

⁶² Directoraat Cultuur, gov.sr

⁶³ Integraal cultuurbeleid 2007-2012, p.10-11

⁶⁴ Cultuurdocument, DC-321

⁶⁵ Cultuurdocument, DC-321

In 2014 werden ter bescherming van het immaterieel erfgoed voorbereidingen getroffen ter ratificatie van het UNESCO-verdrag van 2003 inzake de bescherming van immaterieel erfgoed. In 2016 zijn deze voorbereidingen voortgezet en in 2017 trad Suriname middels goedkeuring van De Nationale Assemblee toe tot dit verdrag.⁶⁶ In 2024 heeft het Directoraat de voorbereidingen opgestart voor een Nationale Inventaris voor Immaterieel Cultureel Erfgoed en gekoppeld aan een kenniscentrum; er is een werkgroep geïnstalleerd en een planning gedefinieerd, waarmee invulling wordt gegeven aan de verplichtingen uit het verdrag.⁶⁷ In hetzelfde jaar is er aanzet gegeven tot het ontwerpen van een erfgoedwet. In januari 2025 is er door 2 deskundigen van de Rijkdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) een workshop verzorgd waarbij de richtlijnen om tot een erfgoedwet te komen, werden gepresenteerd.⁶⁸

Verder wordt gewerkt aan vergroting van het cultureel bewustzijn, via integratie van cultuur in onderwijs- en vormingsprogramma's. Dit zal zodanig gedaan worden dat burgers kennisnemen van eigen en andermans culturele uitingen, wat bijdraagt aan sociale cohesie. Hiermee wordt de maatschappelijke betekenis van cultuur verbreed hetgeen bijdraagt aan de vergroting van maatschappelijke participatie kunstbeoefening, creativiteit, deelname aan culturele initiatieven en aansluiting op de arbeidsmarkt.⁶⁹

Naast het creëren van bewustwording en het aanpassen van wet en regelgeving wordt er ook aandacht besteed aan onderzoek en documentatie. Aan het onderdeel documentatie werd in april 2021 invulling gegeven. Een deel van het audio-archief van de afdeling Cultuurstudies werd overgedragen aan het Nationaal Archief Suriname, met het oog op conservering en digitalisering.⁷⁰ Voor wat het onderzoek gedeelte betreft, is op 15 juli 2025 het Nationaal Instituut voor Geschiedenis en Cultuur geproclameerd. Het doel van dit instituut is het onderzoeken en vastleggen van de Surinaamse cultuur en geschiedenis.⁷¹

Er is in zekere mate sprake van intentie om over te gaan naar brede en systematische uitvoering. Gelet op vele zaken die gestart zijn maar onvoltooid gebleven zijn, is het de vraag of de intentie sterk genoeg is en of intentie alleen voldoende is.

---

⁶⁶ Cultuurbeleid 2018 (ongepubliceerd document)

⁶⁷ Directoraat Cultuur start voorbereidingen voor Nationale Inventaris voor Immaterieel Cultureel Erfgoed en Kenniscentrum 2024, Gov.sr (geraadpleegd op 1 november 2025)

⁶⁸ Cultuurdocument, 2025

⁶⁹ Directoraat Cultuur, gov.sr

⁷⁰ *Audiomateriaal overhandigd aan NAS*, gov.sr (geraadpleegd op 1 november 2025)

⁷¹ Jaarplan 2017, p.59

Tussenconclusie

In dit hoofdstuk zien we dat naast de Landsverordening van 1952 er ook andere wetten zijn die enigszins bescherming bieden aan Surinaamse cultuurgoederen. De Monumentenwet 2002 en het Besluit Negatieve Lijst 2003 vullen de verordening aan door expliciete regels te stellen voor archeologische vondsten, eigendomsregimes en uitvoerbepalingen. Daarnaast biedt de Grondwet een constitutionele basis die de staat verplicht het cultureel erfgoed te beschermen. Het erfgoedbeleid van het Directoraat Cultuur laat zien dat bescherming niet alleen juridisch, maar ook institutioneel moet worden gedragen. Gezamenlijk tonen deze bronnen aan dat Suriname over meerdere beschermingsinstrumenten beschikt, maar dat de samenhang en actualiteit ervan verbetering behoeven. Aanpassing en of wijziging is derhalve noodzakelijk om het Surinaams cultureel erfgoed effectief te beschermen en veilig te stellen voor toekomstige generaties.

Hoofdstuk 3 Internationale instrumenten ter bescherming van cultureel erfgoed

De bescherming van cultureel erfgoed heeft zich in de loop der tijd ontwikkeld tot een internationaal rechtsgebied waarin staten, internationale organisaties en particuliere actoren gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het behoud van het erfgoed van de mensheid. De toenemende vernieling, plundering en illegale handel in cultuurgoederen, hebben geleid tot totstandkoming van een reeks internationale verdragen die een juridisch kader vormen voor zowel de bescherming tijdens gewapende conflicten als in vreedstijd.

De internationale gemeenschap erkent dat cultureel erfgoed een universele waarde vertegenwoordigt, die niet alleen toebehoort aan één volk of natie, maar aan de gehele mensheid. Deze erkenning ligt aan de basis van drie belangrijke verdragen: het UNESCO-verdrag van 1954 inzake de bescherming van cultuurgoederen in oorlogstijd, het UNESCO-verdrag van 1970 tegen de illegale handel in cultuurgoederen, en het UNIDROIT-verdrag van 1995 betreffende gestolen of illegaal uitgevoerde cultuurgoederen. Het UNIDROIT-verdrag van 1995 is een aanvulling op het UNESCO-verdrag van 1970 in de zin dat het de privaatrechtelijke regels voor restitutie en de aansprakelijkheid van bezitters en kopers regelt. Elk van deze instrumenten bouwt voort op de tekortkomingen van zijn voorgangers en versterkt het internationale rechtskader voor erfgoedbescherming. Samen vormen deze verdragen een complementair geheel dat het behoud en de teruggave van voornamelijk het roerend cultureel erfgoed juridisch verankert. Dit hoofdstuk bespreekt de inhoud, werking en betekenis van deze drie verdragen, hun toepassing in de praktijk en de uitdagingen die blijven bestaan bij de implementatie en handhaving. Daarbij wordt ook stilgestaan bij relevante casussen en de rol van internationale samenwerking als hoeksteen van duurzame erfgoedbescherming

3.1 Het UNESCO-verdrag van 1954 inzake de bescherming van cultuurgoederen in oorlogstijd

Cultureel erfgoed is tijdens gewapende conflicten herhaaldelijk het doelwit geweest van vernieling en plundering. De vele verwoestingen tijdens de Eerste Wereldoorlog en de

grootschalige plunderingen en vernieling van het cultureel erfgoed tijdens de Tweede Wereldoorlog, hebben aanleiding gegeven tot de totstandkoming van het UNESCO-verdrag van 1954. Dit verdrag, samen met haar twee protocollen met name het Eerste Protocol van 1954 en het Tweede Protocol van 1999, beoogt een internationaal juridisch kader te bieden voor de bescherming van cultuurgoederen tijdens gewapende conflicten.⁷²

De bescherming van cultureel erfgoed tijdens gewapende conflicten is niet nieuw en gaat terug tot de negentiende eeuw. De eerste aanzet werd gegeven met de Brusselse Verklaring van 1874, gevolgd door de Haagse Verdragen van 1899 en 1907, waarin voor het eerst bepalingen werden opgenomen met betrekking tot de bescherming van eigendom, inclusief cultuurgoederen, in bezet gebied⁷³.

Artikel 56 van het Haags Verdrag van 1907 bepaalt dat men eerbied dient te hebben voor instellingen gewijd aan religie, onderwijs, kunst en wetenschap, evenals historische monumenten. Opzettelijke beschadiging en/of vernieling van dergelijke instellingen is verboden en de eventuele dader(s) dient(en) vervolgd te worden.⁷⁴ Tijdens de Eerste Wereldoorlog bleken deze bepalingen onvoldoende bescherming te bieden. In 1935 werd het verdrag inzake de bescherming van artistieke, wetenschappelijke instellingen en monumenten ook wel bekend als het Roerich-pact⁷⁵ afgekondigd. Hiermee werd getracht cultuurgoederen te beschermen door middel van een universeel symbool (het Vredes Vaandel van Roerich). Toch was ook dit initiatief beperkt in reikwijdte en effectiviteit. Pas na de verwoestingen tijdens de Tweede Wereldoorlog kreeg de internationale gemeenschap voldoende politieke wil om te komen tot een bindend multilateraal instrument, hetgeen resulteerde in het UNESCO-verdrag van 1954.⁷⁶ Het UNESCO-verdrag van 1954, inzake de bescherming van cultuurgoederen tijdens gewapende conflicten, is het eerste multilaterale verdrag dat zich uitsluitend richt op de bescherming van cultuurgoederen tijdens vijandigheden.⁷⁷ Het voorziet in de bescherming van zowel roerende als onroerende cultuurgoederen tijdens gewapende conflicten, de periode van bezetting inbegrepen. Ook voorziet het in de verplichtingen tot bescherming en respect voor cultuurgoederen toegeschreven aan de staat op wiens grondgebied de goederen zich bevinden, de aanvallende staat en de staat die het gebied bezet.⁷⁸

---

⁷² Forrest 2010, p. 56

⁷³ Techera 2007, p. 3

⁷⁴ Artikel 56 Haags verdrag 1907

⁷⁵ Artikel 1 Roerich pact 1935

⁷⁶ Merryman 1986, p. 835-836

⁷⁷ Irna Bakova, introductie UNESCO- verdrag 1954

⁷⁸ Artikel 1 jo artikel 4 jo artikel 5, UNESCO verdrag 1954

In de preambule van het UNESCO-verdrag van 1954 zijn twee heel belangrijk grondbeginselen opgenomen, deze luiden als volgt:

“Ervan overtuigd dat schade aan cultuurgoederen van welk volk dan ook, schade betekent aan het cultureel erfgoed van de hele mensheid, aangezien elk volk zijn bijdrage levert aan de cultuur van de wereld”

“Overwegende dat het behoud van het cultureel erfgoed van groot belang is voor alle volkeren van de wereld en dat het van belang is dat dit erfgoed internationale bescherming krijgt”

Artikel 1 van het verdrag biedt een brede definitie van cultuurgoederen. Hieronder vallen zowel roerende als onroerende objecten die van groot belang zijn voor het culturele erfgoed van elk volk. Als commentaar op dit artikel merkt Craig Forrest op dat de formulering bedoeld is om zoveel mogelijk erfgoedobjecten te beschermen zodat het een belangrijke basis vormt voor de identificatie van cultuurgoederen. Maar het kan vanwege de open formulering ertoe leiden dat Staten te kwader trouw gaan handelen. Een voorbeeld is een plek die duidelijk gekenmerkt kan worden als erfgoed, van groot belang, maar door de staat als niet belangrijk wordt aangegeven vanwege het feit dat het gebruikt wordt om een militair doel te bevorderen.⁷⁹

Artikel 4 bepaalt dat er geen militaire acties gericht mogen worden tegen cultuurgoederen en dat dergelijke goederen niet mogen worden gebruikt voor militaire doeleinden. Alhoewel dit artikel aan oorlogvoerende staten een duidelijke verplichting oplegt, wordt het vanwege de bepaling in lid 2 sterk bekritiseerd. Lid 2 geeft namelijk aan dat van de verplichting kan worden afgezien indien er sprake is van “militaire noodzaak”. Deze vrijstelling kan volgens critici makkelijk gebruikt worden om destructieve handelingen te rechtvaardigen.⁸⁰ In recente conflicten zoals in Oekraïne is dit artikel herhaaldelijk geschonden, ondanks internationale veroordelingen. Op 25 juni 2025 rapporteerde de UNESCO dat er vanaf februari 2022 een totaal van 501 aanvallen op cultureel erfgoed zijn gepleegd in Oekraïne, waaronder de beschadiging van het Ivankiv Museum.⁸¹ Sancties kunnen pas volgen wanneer staten ook partij zijn bij het Tweede protocol van het verdrag van 1954 de zogeheten. Hierna te noemen het

---

⁷⁹ Forrest 2010, p. 22

⁸⁰ Merryman 1986, p.838

⁸¹ *Damaged cultural sites in Ukraine*, unesco.org (geraadpleegd op 17 september 2025)

Tweede protocol van 1999. Artikel 15 en 17 van het Tweede Protocol van 1999 regelen de strafrechtelijke aansprakelijkheid en uitlevering.⁸²

Artikel 5 regelt de verplichtingen die bezettende machten hebben ten aanzien van de bescherming van het cultureel erfgoed in het bezette gebied.⁸³ Alhoewel dit artikel duidelijke verplichtingen aan staten oplegt, hangt het helemaal af van de staten hun bereidwilligheid om deze verplichtingen na te komen.⁸⁴ Tijdens de gewapende conflicten in Tigray, een gebied in Ethiopië, heeft de UNESCO samengewerkt met de Ethiopische regering en andere partners om de impact van het conflict op erfgoedgebieden te beoordelen en strategieën te ontwikkelen om deze te beschermen. Dankzij deze samenwerking hebben zij kunnen voorkomen dat het cultureel erfgoed Aksum vernietigd werd.⁸⁵

De artikelen 8 tot en met 11 introduceren het systeem van bijzondere bescherming voor cultuurgoederen die voldoen aan specifieke criteria.⁸⁶ Deze artikelen bieden een extra beschermingslaag aan kwetsbaar erfgoed. In 2023 werd de historische stad Lviv in Oekraïne als zodanig erkend, vanwege haar culturele waarde en haar blootstelling aan oorlogsgeweld.⁸⁷

Het Eerste Protocol van 1954, dat tegelijk met het verdrag werd aangenomen, verbiedt de uitvoer van cultuurgoederen uit bezette gebieden en schrijft hun teruggave voor. Hoewel het protocol van groot juridisch belang is, wordt het volgens O'Keefe (2006)⁸⁸ in de praktijk zelden effectief toegepast vanwege het ontbreken van handhavingsmechanismen. Toch zijn er uitzonderingen. In januari 2025 gaf Nederland zeven cultuurobjecten terug aan Ysleta del Pueblo, een Inheemse stam in de Verenigde Staten. Dit geschiedde mede op basis van de bepalingen uit dit protocol.⁸⁹

Om de effectiviteit van het verdrag te vergroten, werd in 1999 het Tweede Protocol aangenomen. Dit protocol moderniseert en versterkt het verdrag op diverse punten. Artikel 7 bijvoorbeeld verplicht staten om hun militaire eenheden reeds in vreedstijd op te leiden in het beschermen van cultureel erfgoed. In Oekraïne wordt dit artikel sinds 2023 concreet toegepast,

---

⁸² Artikel 15 jo 17, UNESCO verdrag 1954 Tweede Protocol 1999

⁸³ Artikel 5, UNESCO verdrag 1954

⁸⁴ Forrest 2010. P. 94 & 95

⁸⁵ *State of Conservation Reports Aksum*, whc.unesco.org (geraadpleegd op 17 september 2025)

⁸⁶ Artikel 8 - artikel 11, Unesco verdrag 1954

⁸⁷ L'viv the ensemble of the Historic Centre, whc.unesco.org (geraadpleegd op 17 september 2025)

⁸⁸ O'Keefe 2006, p. 261

⁸⁹ *Voorwerpen Inheemse stam gaan retour VS*, monumentaal.com (geraadpleegd op 17 september 2025)

militairen ontvangen trainingen van de UNESCO en Blue Shield International in het herkennen van erfgoedsites en het hanteren van beschermingssymbolen tijdens operaties. Dit vormt een belangrijke stap in het operationaliseren van erfgoedbescherming.

Een andere belangrijke bepaling in het Tweede Protocol is artikel 15, dat strafrechtelijke aansprakelijkheid introduceert voor ernstige inbreuken.⁹⁰ De veroordeling van Ahmad Al Mahdi door het Internationaal Strafhof in 2016 voor de moedwillige vernieling van mausolea in Timbuktu markeerde een historische mijlpaal. Het was de eerste keer dat de vernietiging van cultureel erfgoed werd bestraft als een oorlogsmisdaad.⁹¹ In 2023 startte het ICC een nieuw onderzoek naar vergelijkbare misdrijven in Oekraïne, gebaseerd op deze bepaling. Hiermee wordt duidelijk dat cultureel erfgoed niet langer slechts symbolisch, maar ook juridisch wordt beschermd.⁹²

Artikel 17 van het Tweede Protocol vereist dat staten rechtsmacht uitoefenen over overtredingen en meewerken aan uitlevering. In dit Protocol werd voor het eerst individuele aansprakelijkheid in de bescherming van erfgoed geïntegreerd. Dergelijke ontwikkelingen worden door Forrest (2010)⁹³ als significant beschouwd, omdat met deze bepaling de verantwoordelijkheid voor de bescherming van het cultureel erfgoed, niet alleen bij de staat wordt gelegd maar ook bij de burger. In 2013 werden op basis van dit artikel drie (3) Roemenen door de Roemeense Rechtbank terechtgesteld voor de gepleegde kunstroof in de kunsthall in Rotterdam.⁹⁴

Het UNESCO-verdrag van 1954 en zijn protocollen vormen samen een belangrijk fundament voor de internationale bescherming van cultureel erfgoed in conflictsituaties. Terwijl de beginselen breed worden erkend, is daadwerkelijke bescherming afhankelijk van implementatie, samenwerking en rechtsstatelijke naleving. De uitdagingen liggen niet langer in het vastleggen van normen, maar in hun handhaving. Alleen wanneer staten bereid zijn om deze normen te operationaliseren, kan het verdrag zijn potentieel werkelijk waarmaken.

---

⁹⁰ Artikel 15, Unesco verdrag 1954, tweede protocol

⁹¹ *The Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi*, icc-cpi.int (geraadpleegd op 18 september 2025)

⁹² *Situation in Ukraine*, icc-cpi.int (geraadpleegd op 18 september 2025)

⁹³ Forrest 2010, p. 124-125

⁹⁴ *Drie verdachten kunstroof bekennen schuld*, ad.nl (geraadpleegd op 18 september 2025)

3.2 Het UNESCO-verdrag van 1970 inzake de bescherming van cultuurgoederen tegen illegale uitvoer, invoer en eigendomsoverdracht

In de jaren 50, na hun onafhankelijkheid verkregen te hebben, probeerden vele landen de illegaal uit hun land weggenomen cultuurgoederen terug te halen en daarmee ook de illegale handel in cultuurgoederen tegen te gaan. Om dit te kunnen bewerkstelligen is door de UNESCO een internationaal verdrag gecreëerd. Dit verdrag werd voorgelegd aan de UNESCO-vergadering en aangenomen op 14 november 1970. Het UNESCO-verdrag van 1970 is een instrument dat aan landen die partij zijn, de mogelijkheid biedt maatregelen te treffen in het tegengaan van illegale export, import en eigendomsoverdracht van cultuurgoederen. Centraal in dit verdrag staan de teruggave en restitutie van cultuurgoederen. Het doel hiervan is om de identiteit van volkeren te beschermen en vreedzame samenlevingen te bevorderen.⁹⁵ Indachtig dit gegeven, erkennen partijstaten dat de illegale invoer, uitvoer en overdracht van eigendom van cultuurgoederen, een van de voornaamste oorzaken is van de verarming van het cultureel erfgoed van de landen van oorsprong. Verder ook dat internationale samenwerking een van de meest doeltreffende middelen is om de cultuurgoederen van elk land te beschermen tegen alle daaruit voortvloeiende gevaren.⁹⁶ Elke vorm van invoer, uitvoer of overdracht van eigendom van cultuurgoederen dat in strijd is met de bepalingen in dit verdrag, wordt als ongeoorloofd beschouwd en is dus illegaal.⁹⁷

Tot op heden zijn er 149 landen bij dit verdrag aangesloten. Anders dan het verdrag van 1954, welke handelt in de bescherming van cultuurgoederen in oorlogstijd en waarbij de verantwoordelijkheid voor bescherming internationaal is, handelt het verdrag van 1970 over de bescherming van cultuurgoederen in vreedstijd en ligt de plicht tot bescherming daarvan in handen van het land waar de goederen gevestigd zijn.⁹⁸

Om bescherming te garanderen is elk land op grond van artikel 5 verplicht de volgende maatregel te treffen; het opzetten van nationale diensten bememd door gekwalificeerd personeel met de volgende functies:

- Het formuleren van wet en regelgeving inzake illegale handel.

---

⁹⁵ *About 1970 Convention*, unesco.org (geraadpleegd op 19 september 2025)

⁹⁶ Artikel 2, Unesco verdrag 1970

⁹⁷ Artikel 3, Unesco verdrag 1970

⁹⁸ Preambule alinea 4, Unesco verdrag 1970

- Het opstellen van een lijst van alle nationale cultuurgoederen.
- Het regelen van toezicht op opgravingen.
- Het bevorderen van de oprichting van musea en archieven om het erfgoed te presenteren.
- Het geven van publiciteit aan gestolen artefacten.
- Het opstellen van praktische regels in overeenstemming met het ethisch-criterium van het verdrag en het creëren van bewustwording.⁹⁹

Verder moet de controle op de export aangescherpt worden, partij landen moeten een exportcertificaat opstellen waarmee bewezen wordt dat de uitvoer van de cultuurgoederen legaal en geautoriseerd is. Er moet duidelijk gemaakt worden dat zonder een dergelijk certificaat, de uitvoer van het cultuurgoed verboden is.¹⁰⁰ In overeenstemming met hun nationale wetgeving verbinden partij landen zich ertoe; de invoer van illegale cultuurgoederen in hun land te verbieden, te voorkomen dat musea en dergelijke instellingen op hun grondgebied illegaal cultuurgoederen verwerven en dat illegaal geïmporteerde cultuurgoederen worden teruggegeven aan het land van herkomst.¹⁰¹

“Werken die zich nu in het buitenland in musea en collecties bevinden, welke het resultaat zijn van plundering, verwijdering door koloniale mogendheden, diefstal, illegale uitvoer of exploitatie, zijn daar ten onrechte aanwezig en zouden moeten worden teruggegeven”

John Henry Merryman

In de praktijk is gebleken dat deze bepalingen effectief werken indien staten bereid zijn tot implementatie en samenwerking. In 2021 gaf de Verenigde Staten een aantal Sumerische en Babylonische artefacten terug aan Irak, waaronder het beroemde Gilgamesh-tablet. De objecten zijn illegaal uitgevoerd en bevonden zich in musea en privécollecties. Op basis van nationale wetgeving en artikel 7 van het UNESCO-verdrag werden de goederen in beslag genomen en teruggegeven.¹⁰² Deze casus toont aan hoe het verdrag, mits doorwerking in nationale wetgeving, effectief kan functioneren in de bestrijding van illegale handel.

---

⁹⁹ Artikel 5, Unesco verdrag 1970

¹⁰⁰ Artikel 6, Unesco verdrag 1970

¹⁰¹ Artikel 7, UNESCO-verdrag 1970

¹⁰² *US returns stolen artifacts to Iraq*, ice.gov (geraadpleegd op 22 september 2025)

Een ander voorbeeld is de restitutie van de Benin Bronzen aan Nigeria in 2022. Deze artefacten werden in 1897 tijdens de koloniale periode uit het koninklijk paleis van Oda door Britse kolonisten geplunderd.¹⁰³ Hoewel de roof plaatsvond vóór de inwerkingtreding van het verdrag, werd artikel 13 met name sub b en d aangehaald als ethisch en diplomatiek kader dat restitutie ondersteunt, ook als de juridische afdwingbaarheid ontbreekt.¹⁰⁴

In datzelfde jaar werden drie religieuze sculpturen, waaronder “The Black Rock of Durga Stele” uit Nepal, vrijwillig teruggegeven door Amerikaanse kunsthandelaren. De Black Rock of Durga Stele werd in 1960 gestolen en in 2022 dook het werk weer op, op de kunstmarkt in New York en werd in beslag genomen door de Antiquities Trafficking Unit (ATU). De teruggave geschiedde, na erkenning dat de uitvoer strijdig was met de nationale wetgeving. In dit geval vormden artikel 6 en 7 de juridische basis voor het optreden van Amerikaanse autoriteiten.¹⁰⁵

Naast de vele voordelen zijn er ook enkele tekortkomingen. Het verdrag werkt niet retroactief. Dit betekent dat onrechtmatig verkregen goederen vóór 1970 of vóór toetreding van een staat tot het verdrag, niet op basis van dit verdrag kunnen worden teruggevorderd.¹⁰⁶ Bovendien geldt het verdrag alleen tussen staten. Individuen kunnen geen restitutie procedures in gang zetten, en claims verlopen uitsluitend via diplomatieke posten. De staat die teruggave eist, draagt alle bewijs- en transportkosten en is gehouden tot vergoeding van de onschuldige koper.¹⁰⁷

Het UNESCO-verdrag van 1970 biedt een goed juridisch kader voor de bestrijding van illegale handel in cultuurgooederen en voor de bevordering van terugkeer naar landen van oorsprong. De effectiviteit hangt echter sterk af van de implementatie, de nationale wetgeving en internationale samenwerking. Succesverhalen zoals de Iraakse, Nigeriaanse en Nepalese restituties tonen het belang en de potentie van het verdrag aan.

---

¹⁰³ *Duitsland geeft roofkunst terug aan Nigeria*, unesco-vlaanderen.be (geraadpleegd op 22 september 2025)

¹⁰⁴ Artikel 13, UNESCO-verdrag 1970

¹⁰⁵ *Black Rock of Durga Steel Returns to People of Nepal*, ice.gov (geraadpleegd op 22 september 2025)

¹⁰⁶ Artikel 15, Unesco verdrag 1970

¹⁰⁷ Artikel 7. Unesco verdrag 1970

3.3 Het UNIDROIT verdrag van 1995, inzake gestolen of illegaal uitgevoerde cultuurgoederen

Het UNIDROIT-verdrag werd in het leven geroepen omdat het UNESCO-verdrag van 1970 onvoldoende effectief bleek voor landen met vrije kunstmarkten. Er was behoefte aan een aanvullend instrument met een privaatrechtelijke aanpak, gericht op aansprakelijkheid van bezitters en de zorgvuldige (due diligence) verplichting van kopers. De bedoeling van het verdrag is om nationale rechtbanken te empoweren om restitutieclaims rechtstreeks af te handelen en de legitimiteit van eigendomstitels juridisch te toetsen¹⁰⁸

In artikel 1 wordt aangegeven dat het verdrag van toepassing is op gestolen of illegaal uitgevoerde cultuurgoederen. Cultuurgoederen die tegen de wet van een partij staat zijn uitgevoerd, worden aangemerkt als illegaal te zijn uitgevoerd.¹⁰⁹

Artikel 2 geeft een definitie van een "cultureel object". Het verwijst naar objecten die op religieuze of seculiere gronden van belang zijn voor de archeologie, prehistorie, geschiedenis, literatuur, kunst of wetenschap.¹¹⁰ Anders dan in artikel 1 van het verdrag van 1970 wordt gesteld, hoeven de objecten niet per se door de staat toegewezen te zijn om bescherming te genieten. Met andere woorden ook objecten die niet geregistreerd staan genieten bescherming.¹¹¹

Artikel 3 vormt de basis met betrekking tot het restitueren van gestolen cultuurgoederen. Het bepaalt dat de eigenaar van een gestolen cultuurgoed het recht heeft om dit goed terug te vorderen, ook wanneer het inmiddels in het bezit is van een particulier of instelling.¹¹² Een belangrijk principe hierbij is dat zelfs een koper te goeder trouw verplicht kan worden het goed terug te geven. De eigenaar van het goed zal aan de koper die kan bewijzen dat hij bij aankoop de nodige zorgvuldigheid in acht heeft genomen, wel een redelijke compensatie moeten betalen.¹¹³

---

¹⁰⁸ Schneider 2001

¹⁰⁹ Artikel 1, UNIDROIT-verdrag 1995

¹¹⁰ Artikel 2, UNIDROIT-verdrag van 1995

¹¹¹ Forrest 2010, p. 200

¹¹² Artikel 3, UNIDROIT-verdrag 1995

¹¹³ Artikel 4 jo Artikel 6, UNIDROIT-verdrag 1995

In artikel 5 wordt de teruggave van cultuurgoederen geregeld. Dit artikel biedt staten de mogelijkheid om restitutie te eisen. Een voorwaarde is dat de staat kan aantonen dat het object significant is voor haar erfgoed, en dat de uitvoer in strijd was met hun nationale wetgeving. Ook cultuurgoederen die op illegale wijze geëxporteerd zijn kunnen via civiele procedures teruggevorderd worden. Teruggave kan worden gevorderd tegen betaling van een redelijke compensatie aan de houder te goeder trouw, afhankelijk van zijn naleving van de zorgvuldigheidsplicht (due diligence).¹¹⁴ Dit proces wordt ondersteund in artikel 8 middels het benadrukken van internationale samenwerking. Staten worden aangespoord om samen te werken bij het opsporen van cultuurgoederen, het verstrekken van informatie en het faciliteren van juridische procedures in andere jurisdicties. Hiermee wordt onderstreept dat de effectiviteit van het verdrag afhankelijk is van de bereidheid van staten om grensoverschrijdende acties te ondernemen.¹¹⁵

Op 26 mei 2024 gaf Zwitserland op basis van dit verdrag drie prominente Mesopotamische artefacten terug aan Irak. De artefacten werden ontdekt en gedocumenteerd tijdens officiële opgravingen in Irak in 1846/47, 1959 en 1976, en dateren van 1700 tot 2800 jaar oud. Volgens het ministerie van Cultuur werden ze "vervolgens op een onbekende datum en mogelijk illegaal uit Irak meegenomen". De voorwerpen werden vorig jaar in beslag genomen tijdens een strafrechtelijke procedure in de provincie Genève. De autoriteiten veroordeelden de hoofdverdachte in die zaak tot een gevangenisstraf wegens het vervalsen van documenten en het overtreden van de Wet op de overdracht van culturele goederen, die de overdracht van gestolen of geroofde culturele goederen verbiedt.¹¹⁶

3.4 Empirisch onderzoek naar de bescherming van Surinaamse cultuurgoederen

Om een beter inzicht te verkrijgen in de werking en effectiviteit van het huidig systeem voor de bescherming van cultuurgoederen in Suriname, werd een reeks interviews afgenomen met betrokkenen uit verschillende sectoren te weten; museumwezen, archeologie, gebouwd erfgoed, douane en haven security. De vragen waren erop gericht om de mate van bekendheid met de bestaande nationale regelgeving, haar praktische toepasbaarheid en de ervaringen met

---

¹¹⁴ Artikel 5, UNIDROIT- verdrag van 1954

¹¹⁵ Artikel 8, UNIDROIT-verdrag van 1954

¹¹⁶ *Switzerland returns three looted artifacts to Iraq*, news.admin.ch (geraadpleegd op 2 september 2025)

de bescherming van cultuurgoederen in de praktijk te toetsen. Daarnaast is ook de bekendheid met de UNESCO-verdragen van 1954 en 1970 en het UNIDROIT-verdrag van 1995 en de voordelen van ratificatie getoetst. De verzamelde antwoorden dienen als kwalitatieve gegevensbron en dragen bij aan een beter begrip van de juridische en beleidsmatige uitdagingen op het gebied van erfgoedbescherming in Suriname.

Uit de interviews komt een kritisch maar constructief beeld naar voren in de bescherming van cultuurgoederen in Suriname. De respondenten benadrukken dat de bescherming van cultureel erfgoed momenteel onvoldoende is, voornamelijk door de verouderde wetgeving, beperkte financiële middelen en gebrek aan capaciteit. De bestaande Landsverordening van 1952 wordt als ontoereikend beschouwd, omdat zij niet meer aansluit bij de hedendaagse uitdagingen en internationale normen. Tegelijkertijd wordt het belang van erfgoedbescherming als essentieel onderdeel van de Surinaamse identiteit erkend. Cultureel erfgoed wordt gezien als drager van geschiedenis, kennis en nationale trots. Opgemerkt wordt dat er een zekere wil is om erfgoed te beschermen, maar de aanpak vooralsnog niet daadkrachtig genoeg is. Daarbij wordt gewezen op de noodzaak van wetsaanpassing, duidelijke regelgevingen en het aansprakelijk stellen van instanties die hun verantwoordelijkheden niet nakomen.

Een beter gecoördineerd systeem waarin bevoegdheden en verantwoordelijkheden helder zijn vastgelegd, is essentieel. Ook wordt aanbevolen om een officiële lijst op te stellen van cultuurgoederen die beschermd dienen te worden, zodat handhaving en toezicht doelgericht kunnen plaatsvinden. Daarnaast wijzen de geïnterviewden erop dat de samenleving sterker betrokken moet worden bij de bescherming van erfgoed. Niet iedereen is zich bewust van de betekenis en of de waarde van deze goederen, waardoor waardevolle objecten vaak genoeg worden verwaarloosd, verhandeld of illegaal uitgevoerd worden. Een voorbeeld is de verkoop van een historische bijl door de eigenaar, een inheemse. Indien deze eigenaar zich bewust was van de waarde had hij de bijl nooit ten verkoop aangeboden. Een voorbeeld van illegale uitvoer, is de uitvoer van precolumbiaanse bijlen naar Frans-Guyana. Deze bijlen heeft een van de interviewers, de directeur van het Surinaams Museum, enkele maanden geleden retour ontvangen van de Franse autoriteiten. Door bewustwording, educatie en publieksinitiatieven kan de waardering voor erfgoed groeien, wat op zijn beurt de bescherming versterkt.

Wat betreft de internationale samenwerking overheerst een genuanceerde kijk. De aansluiting bij de UNESCO-verdragen en het UNIDROIT-verdrag worden als positief gezien, maar alleen wanneer nationale structuren, wet en regelgeving, eerst op orde zijn. Ratificatie moet gepaard gaan met daadwerkelijke uitvoering, niet met symbolische handtekeningen. Een belangrijk

aandachtspunt hierbij is de noodzaak van capaciteitsopbouw binnen de overheid en uitvoerende instellingen, zodat internationale verplichtingen ook praktisch kunnen worden nageleefd.

Tussenconclusie

De internationale bescherming van cultuurgoederen rust op een juridisch raamwerk dat zowel in oorlogstijd als in vreedstijd grenzen stelt aan vernieling, plundering en illegale verplaatsing. De UNESCO-verdragen van 1954, 1970 en het UNIDROIT-verdrag 1995 tonen dat erfgoedbescherming niet langer een morele ambitie is maar een bindende verplichting, waarbij staten verantwoordelijkheid dragen voor preventie, controle en herstel. De ontwikkeling van deze verdragen laat een duidelijke verschuiving zien van slechts nationale soevereiniteit naar een internationaal gedeelde zorgplicht, waarin cultuurgoederen worden erkend als componenten van het gemeenschappelijk erfgoed van de mensheid. De effectiviteit van deze verdragen hangt echter af van nationale implementatie, politieke bereidheid en internationale samenwerking.

Conclusie

In de inleiding zijn deelvragen en een probleemstelling voor dit onderzoek geformuleerd en aan de hand daarvan kunnen de volgende conclusies worden getrokken.

De bescherming van Surinaamse cultuurgoederen is niet slechts een kwestie van culturele trots, maar een juridische noodzaak die invloed heeft op onze identiteit, soevereiniteit en internationale verantwoordelijkheid. Cultuurgoederen, monumenten en tradities zijn tastbare en immateriële getuigen van het Surinaamse verleden; zij weerspiegelen de historische ontwikkeling van de samenleving en belichamen zowel de inheemse als de koloniale, Afrikaanse en Aziatische invloeden die ons nationaal erfgoed kenmerken. Hun juridische bescherming is daarom essentieel om het collectieve geheugen van de natie te waarborgen en de overdracht van kennis en cultuur aan toekomstige generaties te verzekeren.

Naast hun culturele en symbolische betekenis bezitten deze goederen ook een wetenschappelijke waarde. Zij zijn bronnen van kennis die bijdragen aan onderzoek naar de geschiedenis, archeologie, antropologie en kunstgeschiedenis van Suriname. Ook hebben zij sociaaleconomische betekenis: erfgoed kan toerisme stimuleren, gemeenschappen versterken en duurzame ontwikkelingsmogelijkheden scheppen. Wanneer dergelijke waarden niet juridisch beschermd worden, ontstaat het risico dat cultuurgoederen verdwijnen in de internationale handel, vernietigd worden of voorgoed hun context verliezen. Juridische bescherming is daarom een noodzakelijk instrument om culturele waarden te verankeren in recht, beleid en praktijk.

In nationaal perspectief heeft Suriname reeds vroeg getracht om zijn erfgoed juridisch vast te leggen. De Landsverordening van 1952 vormt het eerste wettelijke kader dat voorziet in de bescherming van cultuurgoederen. Zij verbiedt de uitvoer van dergelijke objecten zonder vergunning. Deze verordening was voor haar tijd functioneel, aangezien zij beoogde verlies van waardevolle objecten aan het buitenland te voorkomen. Desondanks is de reikwijdte ervan beperkt, de wet richt zich vrijwel uitsluitend op materiële voorwerpen en kent geen bepalingen over immaterieel erfgoed, internationale samenwerking of restitutie van illegaal uitgevoerde goederen. Ook schort het aan voorschriften over educatie, documentatie of institutionele

versterking. In dat opzicht bood de Landsverordening slechts een rudimentair, voornamelijk repressief systeem van bescherming.

De situatie werd geleidelijk verbeterd met de Monumentenwet van 2002, die onroerend erfgoed beschermt en een meer systematische benadering van monumentenzorg introduceert. Daarnaast speelt het Directoraat Cultuur een centrale rol in de uitvoering van erfgoedbeleid en het beheer van musea, archieven en monumenten. Desondanks is het nationale kader nog steeds gefragmenteerd en in zekere mate verouderd. De wetgeving biedt weinig aansluiting bij moderne internationale normen, en de uitvoering lijdt onder beperkte capaciteit, middelen en expertise. Dit maakt duidelijk dat nationale bescherming, hoewel noodzakelijk, ontoereikend is in een context waarin erfgoedbescherming steeds vaker internationale samenwerking vergt.

Het is precies op dit punt dat de internationale verdragen van de UNESCO en het UNIDROIT hun meerwaarde tonen. De UNESCO-verdragen van 1954 en 1970 overstijgen de Surinaamse wetgeving in zowel reikwijdte als diepgang. Waar de Landsverordening binnen nationale grenzen bleef, erkennen deze verdragen dat het verlies of de vernietiging van erfgoed in één staat een verlies betekent voor de gehele mensheid. Zij verankeren het beginsel van gedeelde verantwoordelijkheid en introduceren een normatief kader dat staten verplicht tot samenwerking, preventie en wederzijdse bijstand. Het verdrag van 1970 is in dit opzicht cruciaal. Het verplicht staten om inventarissen bij te houden, exportcertificaten te hanteren, publiek bewustzijn te bevorderen en samen te werken om de illegale handel tegen en of de illegaal uitgevoerde objecten terug te vorderen. Hierdoor verschuift erfgoedzorg van slechts repressieve controle naar een systeem van preventie, educatie en capaciteitsopbouw. De verdragen brengen bovendien een ethische dimensie; bescherming van erfgoed is niet langer enkel een staatsaangelegenheid, maar een collectieve plicht van gemeenschappen en individuen. Deze benadering stimuleert participatie, bewustwording en een gevoel van gedeelde verantwoordelijkheid voor cultureel erfgoed.

Het UNIDROIT-verdrag van 1995 vult deze publieke, diplomatieke structuur aan met een privaatrechtelijk instrumentarium. Waar het UNESCO-verdrag van 1970 voornamelijk interstatelijke samenwerking regelt, biedt het UNIDROIT-verdrag concrete juridische middelen voor terugvordering binnen nationale rechtsstelsels. Het stelt dat gestolen of illegaal uitgevoerde cultuurgoederen kunnen worden teruggevorderd via civiele procedures, ongeacht of zij in particuliere handen of musea terecht zijn gekomen. Door de invoering van de due-diligence-plicht voor kopers en handelaren, legt het verdrag bovendien verantwoordelijkheid

bij de marktpartijen zelf. Dit voorkomt dat illegaal verkregen goederen een wettige status verkrijgen via aankoop, en ontmoedigt handel zonder herkomstdocumentatie. Een ander belangrijk aspect van het UNIDROIT-verdrag is het evenwicht tussen bescherming van eigendom en rechtszekerheid. Wanneer een koper te goeder trouw heeft gehandeld en zijn zorgplicht heeft nageleefd, kan aan hem een redelijke compensatie worden toegekend. Zo wordt rechtvaardigheid nagestreefd zonder onevenredige schade voor derden. In tegenstelling tot de UNESCO-verdragen, die vooral afhankelijk zijn van bilaterale onderhandelingen en diplomatie, biedt UNIDROIT dus afdwingbare civielrechtelijke remedies.

Voor Suriname kan de combinatie van UNESCO- en UNIDROIT-verdragen een aanzienlijke versterking van het bestaande juridische kader betekenen. De nationale wetgeving, hoe belangrijk ook, biedt slechts bescherming binnen eigen grenzen en ontbeert middelen om verloren gegane objecten terug te vorderen of om illegale handel te voorkomen via internationale samenwerking. De verdragen voorzien precies in die lacunes. Zij bieden juridische instrumenten, normatieve richtlijnen en praktische mechanismen die het nationaal systeem kunnen aanvullen en versterken. De meerwaarde van deze verdragen is dus zowel juridisch als beleidsmatig. Juridisch creëren zij de mogelijkheid om nationale rechtsnormen te harmoniseren met internationale standaarden en om samenwerking te institutionaliseren. Beleidsmatig bevorderen zij educatie, capaciteitsopbouw, documentatie en bewustwording. In een land als Suriname, waar middelen beperkt zijn en expertise nog wordt ontwikkeld, is die internationale ondersteuning van onschatbare waarde.

Daarmee kan worden geconcludeerd dat de UNESCO-verdragen en het UNIDROIT-verdrag, Suriname een geïntegreerd kader kunnen bieden dat verder reikt dan de Landsverordening van 1952. Waar de nationale wet slechts een juridisch schild vormde tegen uitvoer, scheppen de verdragen een dynamisch systeem van preventie, herstel en samenwerking. Zij tillen de bescherming van cultuurgooederen van een intern administratief vraagstuk, naar een internationaal erkende plicht, ingebed in solidariteit, recht en gedeelde verantwoordelijkheid. Enkel door de beginselen van deze verdragen te implementeren en de nationale capaciteit te versterken, kan Suriname zijn erfgoed duurzaam behouden en de culturele integriteit van de natie beschermen binnen de wereldgemeenschap.

Nu de deelvragen beantwoord zijn, zal overgegaan worden tot het beantwoorden van de hoofdvraag.

Welke meerwaarde bieden de UNESCO-verdragen en het UNIDROIT-verdrag van 1995 ten opzichte van de Landsverordening van 1952 in de bescherming van Surinaamse cultuurgoederen?

Kijkend naar de verzamelde informatie dan valt al gauw in het oog dat de UNESCO-verdragen een veel ruimer, meer normatief en operationeel kader bieden dan de Landsverordening van 1952. Waar de Landsverordening vooral een nationaal, defensief verbod op uitvoer bevat en beperkte sancties regelt, introduceren de internationale verdragen systematische verplichtingen. Denk aan inventarisatie, exportcertificaten, internationale samenwerking, due-diligence-verplichtingen en concrete civiel- en strafrechtelijke instrumenten voor teruggave en aansprakelijkheid. Verder hebben ze ook een preventieve werking en wordt erfgoedbescherming verbonden met capaciteitsopbouw en publiek bewustzijn. De verdragen vullen dus juridische lacunes en bieden praktische instrumenten die de Landsverordening van 1952 op cruciale punten overstijgen.

Geconcludeerd kan worden dat de UNESCO-verdragen en het UNIDROIT-verdrag in juridisch opzicht meer bescherming aan de Surinaamse cultuurgoederen kunnen bieden dan de Landsverordening van 1952. De verdragen bieden een ruimere reikwijdte, ze leggen formele internationale verplichtingen op, die nationale wetgeving kan spiegelen. Ze introduceren operationele instrumenten, nationale inventarisatie en exportcertificaten, internationale informatie-uitwisseling, en in het civielrechtelijke domein de mogelijkheid van directe teruggaveclaims en due-diligence-normen. Verder stimuleren zij preventie en capaciteitsopbouw (training, bewustwording, institutionele versterking) en bieden zij toegang tot technische bijstand en internationale samenwerking. Zij verschuiven de focus van repressie naar duurzame bescherming, beheer en herstel van cultureel erfgoed. Maar cruciaal in deze is de kanttekening die de geïnterviewden maken. Zij geven aan dat verdragen geen magische remedie zijn, want zonder vertaalslag naar aangepaste nationale wetgeving, heldere taakverdeling en middelen, blijven zij grotendeels vorm zonder inhoud. De daadwerkelijke meerwaarde ligt dus in de mate waarin Suriname deze verdragsnormen weet te vertalen naar concrete nationale maatregelen. De geïnterviewden geven onder andere aan dat een gemoderniseerde erfgoedwet, versterkte instituties en een beleid waarin erfgoedbescherming niet langer een administratieve formaliteit is, maar een gedeelde publieke waarde bezit.

Aanbevelingen

Naar aanleiding van de resultaten voortvloeiende uit dit onderzoek, doe ik de volgende aanbevelingen:

1. Het instellen van een centrale, wettelijk verankerde erfgoedautoriteit resulterende onder het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur. Deze autoriteit moet een rechtspersoon sui generis zijn.
2. Een gespecialiseerde Erfgoed Unit; deze institutionele unit moet de huidige versnippering van taken wegwerken en moet aanspreekbaarheid en verantwoording concretiseren.
3. Het toevoegen van een college 'Cultureel erfgoedrecht & Ethiek', binnen de opleiding Rechtswetenschappen. Op die manier kan Suriname in de toekomst over juristen beschikken die kennis dragen van erfgoedbescherming. Een jurist met 'erfgoedbescherming' als species, kan Suriname bijvoorbeeld verdedigen in een restitutie geschil en of een geschil met betrekking tot een illegale uitvoer.
4. Het opzetten van een digitale erfgoed database. Door het opzetten van een digitale erfgoed database (tekst en beeldmateriaal) kunnen wij ons erfgoed beter leren kennen, weten we wat ons erfgoed is en wat we moeten beschermen.
5. Ten slotte, moet De Nationale Assemblee voortvarender gaan werken aan de ratificatie van de verdragen en het implementeren daarvan in de nationale wetgeving. Dit, moet volgens concrete tijdslijnen en toetsbare doelstellingen geschieden. Hierdoor kan Suriname de overgang maken van symbolische toetreding naar daadwerkelijke, bescherming van haar erfgoed.

Bronvermelding

Literatuur:

- **Forrest 2010**
C. Forrest, *International Law and the Protection of Cultural Heritage*,
New York: Routledge 2010.
- **Merryman 1986**
J.H. Merryman, *Two Ways of Thinking About Cultural Property*: American Journal of
International Law: American Society of International Law 1986, vol 80. No.4, p. 831-
853.
- **O'Keefe 2006**
R. O'Keefe, *The Protection of Cultural Property in Armed Conflict*,
Cambridge: Cambridge University Press 2006.
- **Prott & O'Keefe**
L.V. Prott & P.J. O'Keefe, *Cultural heritage or Cultural property*: Cambridge
University Press 1992, p. 307-320
- **Techera 2007**
E.J. Techera, *Protection of Cultural Heritage in the Pacific Islands: Law, Policy and
Practice*, Boston: Martinus Nijhoff 2007.
- **Toman 1996**
J. Toman, *The Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict:
Commentary on the Convention for the Protection of Cultural Property in the Event
of Armed Conflict and its Protocol*, Paris: UNESCO 1996.

Verdragen:

- Verdrag inzake de bescherming van cultuuroederen in geval van een gewapend
conflict (Haags Verdrag 1954), 's-Gravenhage, 14 mei 1954.
- Eerste Protocol bij het Verdrag inzake de bescherming van cultuuroederen in geval
van een gewapend conflict, 's-Gravenhage, 14 mei 1954.
- Tweede Protocol bij het Verdrag inzake de bescherming van cultuuroederen in geval
van een gewapend conflict, 's-Gravenhage, 26 maart 1999.

- Verdrag inzake de middelen om de ongeoorloofde invoer, uitvoer en eigendomsoverdracht van cultuurgoederen te verbieden en te voorkomen (UNESCO-Verdrag 1970), Parijs, 14 november 1970.
- Verdrag inzake de bescherming van het wereldcultureel en natuurlijk erfgoed (Werelderfgoedverdrag 1972), Parijs, 16 november 1972.
- Verdrag inzake gestolen of illegaal uitgevoerde cultuurgoederen (UNIDROIT-Verdrag 1995), Rome, 24 juni 1995.
- Verdrag inzake de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed (UNESCO-Verdrag 2003), Parijs, 17 oktober 2003.
- Verdrag betreffende de wetten en gebruiken van de oorlog te land en de bijbehorende bijlage: Reglement betreffende de wetten en gebruiken van de oorlog te land. Den Haag, 18 oktober 1907.
- Verdrag betreffende de wetten en gebruiken van de oorlog te land en de bijbehorende bijlage: Reglement betreffende de wetten en gebruiken van de oorlog te land. Den Haag, 29 juli 1899.
- Verdrag inzake de bescherming van artistieke en wetenschappelijke instellingen, historische monumenten en missies (*Roerich-pact*), Washington D.C., 15 april 1935, *League of Nations Treaty Series* 1935, nr. 167.

Nationale wet- en regelgeving:

- Grondwet van de Republiek Suriname 1987, S.B. 1987, no. 116.
- Landsverordening van 7 februari 1952, G.B. 1952, no. 14.
- Monumentenwet 2002, S.B. 2002, no. 72.
- Besluit Negatieve ijst 2003, S.B. 2003, no. 74.

Internet:

- *Behoud van voorwerpen*, Delpher.nl (geraadpleegd op 25 juli 2025)
- *Suriname krijgt waardevolle Precolumbiaanse artefacten terug*, UnitedNews.sr & een levendige handel in archeologische artefacten, dwtonline.com (geraadpleegd op 26 oktober 2025)
- *Digital Heritage*, unesco.org (geraadpleegd op 16 oktober 2025)
- *Historic Inner City of Paramaribo*, unesco.org (geraadpleegd op 28 oktober 2025)

- *MONDIACULT 2025*, (geraadpleegd op 29 oktober 2025)
- *Right of everyone to take part in cultural life*, refworld.org (geraadpleegd op 29 oktober 2025)
- *Een korte geschiedenis*, dna.sr
- *Directoraat Cultuur start voorbereidingen voor Nationale Inventaris*, Gov.sr (geraadpleegd op 1 november 2025)
- *Directoraat Cultuur*, gov.sr
- *Audiomateriaal overhandigd aan NAS*, gov.sr (geraadpleegd op 1 november 2025)
- *Damaged cultural sites in Ukraine*, unesco.org (geraadpleegd op 17 september 2025)
- *95 State of Conservation Reports Aksum*, whc.unesco.org (geraadpleegd op 17 september 2025)
- *L'viv the ensemble of the Historic Centre*, whc.unesco.org (geraadpleegd op 17 september 2025)
- *Voorwerpen Inheemse stam gaan retour VS*, monumentaal.com (geraadpleegd op 17 september 2025)
- *The Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi*, icc-cpi.int (geraadpleegd op 18 september 2025)
- *Situation in Ukraine*, icc-cpi.int (geraadpleegd op 18 september 2025)
- *Drie verdachten kunstroof bekennen schuld*, ad.nl (geraadpleegd op 18 september 2025)
- *About 1970 Convention*, unesco.org (geraadpleegd op 19 september 2025)
- *US returns stolen artefacts to Iraq*, ice.gov (geraadpleegd op 22 september 2025)
- *Duitsland geeft roofkunst terug aan Nigeria*, unesco-vlaanderen.be (geraadpleegd op 22 september 2025)
- *Black Rock of Durga Steel Returns to People of Nepal*, ice.gov (geraadpleegd op 22 september 2025)
- *Switzerland returns three looted artifacts to Iraq*, news.admin.ch (geraadpleegd op 2 september 2025)